

חורבן בית שלישי

(התפרסם ב"הקיבוץ", שבועון התנועה הקיבוצית,

ביום כיפור תשס"ז, 28.9.2006, ומופיע באתר "הגדה השמאלית", 6 בנובמבר 2006)

אין לדעת בוודאות מה יעלה, בעוד עשרות שנים אחדות, בגורל הכפר הגלובאלי, שמקום מושבו על כוכב-הלכת המתקרא כדור-הארץ. אם תתאמתנה תחזיותיהם הקודרות של האקלימאים, והקרחונים – בשל עליית מעלות החום – יתחילו להתמוסס, כי אז הצונאמי שפקד את אגן האוקיאנוס ההודי בדצמבר 2004 יהיה כאפיזודה זערורית, נטולת חשיבות, לעומת "הפתרון הסופי" שמזומן לתושבי הפלנטה כולם. עליית הטמפרטורה, הנותנת את ראשית אותותיה בארצות שונות כבר כעת, היא, כידוע, מעשה ידי האדם להתפאר, והנפט משמש בה מרכיב ראשי. האוליגארכים האמריקניים, המילארדרים אילי הנפט, שראש מייצגיהם הנשיא בוש, אינם מתרשמים מתחזיות האקלימאים, ואין להם עניין בפיתוח מקורות אנרגיה חלופיים, נקיים מהזיהום שמייצר הנפט, ובכל כוח האלימות האדיר שברשותם הם משתלטים על מקורות הזהב השחור באגן הים הכספי, בעיראק ובכל אתר ואתר שחמדנותם הלוהטת מזרזת אותם לנפס. הם כבר השליטו, כידוע, את ה"דמוקראסי" בעיראק, במחיר "מציאה" של מאה אלף הרוגים עד עתה, ובקצב מתמיד ומתמשך של כאלף הרוגים לשבוע, אבל איך אומר פתגם רוסי: "כשחוטבים יער, עפים שבבים". ובלבד שהזהב השחור זורם ומתפיח את כיסיהם. רווחיהם כבר האמירו לאחרונה לגבהים חסרי תקדים.

"יצר לב האדם רע מנעוריו", אמרו הקדמונים, ומעלליו של הגניוס האנושי, דומה שמאשרים זאת. הוא כבר הצליח ליצר פצצות גרעיניות שיכולות להשמיד את הפלנטה שלנו כמה וכמה פעמים, ולא יקשה עליו, מן הסתם, לחולל עוד "הישג מדעי" חסר תקדים, למשל, לגרש את האטמוספירה מעל כדור הארץ, ואז ממילא כל הבעיות האנושיות תיפתרנה.

אבל אם בכל זאת יימצאו בשעה האחרונה איזה שהם בלמים, ושפיון הדעת והחרדה הקיומית ירסנו איכשהו את יצר ההרס וההתאבדות, והציוויליזאציה האנושית תשרוד, ועמה תימשך כתיבת הקורות – קרי: היסטוריה – אזי לא מן הנמנע שיירשם בה כי בסוף המאה התשע-עשרה ובמאה העשרים והעשרים ואחת ניסו היהודים לחדש את עצמאותם בארץ-ישראל – ניסיון שנכשל.

בשנים הראשונות להקמת המדינה נעשו מהלכים רבים בידי קברניטי ישראל להוכיח לעצמנו ולזולתנו שהננו, כדברי בלעם בן בעור, "עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", ובלשון עכשווית יותר – נטע זר בחבל זה של העולם. ואפשר היה לתרץ בדוחק מגמה תמוהה זאת בחרדה הקיומית שפקדה את שארית עמנו לאחר השואה: פחדנו וגירשנו

ערבים. פחדנו והרסנו כפרים. פחדנו והפקענו קרקעות, פחדנו והטלנו ממשל צבאי על ערביי ישראל, וכל כיוצא בזה. וממילא, מתוך פחד זה, התחמקנו מכל ניסיון אמת של הידברות עם העם השכן והארצות השכנות. אבל אחרי מלחמת ששת הימים, הפכה מגמת הנמקה זאת את עורה. הטיעון הטראומטי, הכופר באפשרות של שלום בגלל איבתם הבלתי מתפשרת של שכנינו, פינה את מקומו לטיעון הרואי, ש"מעולם לא היה מצבנו הבטחוני טוב יותר", ו"מי צריך אותו בכלל, את השלום הזה". ואין הכוונה למה שאנו מכנים "מפלגות הימין" הישראליות, אלא דווקא למפלגות השמאל. כך, למשל, כתב חיים גורי ב"מולד", יולי-אוגוסט 1967:

"ויכבד ה' את לב פרעה" – חוק זה, שפעל לא אחת ולא שתיים לטובתנו, "הופעל" גם עתה. [...] התעצמותנו באה "מלבם הכבד" של אויבינו.

ומאחר שאיש לא יתלה בגורי אשם שלילה או התנגדות להתעצמותה של מדינת ישראל, ומאחר שמקורה, לדעתו, באיבה הערבית – "בלבם הכבד של אויבינו" – הדעת נותנת שאין שום צורך לעשות עמם שלום, ויש להחזיק את "לבם הכבד" לפחות על אש קטנה.

השקפה "חביבה" זאת לא הייתה בשום אופן איזו התפעמות משוררית חד פעמית, יוצאת דופן. היא חזרה אז והושמעה בגרסאות שונות, כמו בזאת, למשל, של יצחק רבין, בסגנונו "האנליטי", בסימפוזיון ב"מעריב" 16.2.1968:

... אפשר כמובן לשאול שאלה מקדימה, ותסלחו לי על עצם העלאת השאלה: האם מדינת ישראל, בתהליך תקומתה העכשווי, זקוקה כלל לשלום? שהרי אם ננסה להסתכל אחורה, מה היה קורה לנו לו היו הבריטים נותנים לנו מאה אלף סרטיפיקטים? מה היה קורה למדינת ישראל לו החלטות 1947 היו מתקבלות על ידי מדינות ערב? מה היה קורה אילו היו הסכמי שביתת הנשק הופכים את קווי הפסקת האש לגבולות של קבע? זו שאלה היפותטית כמובן, אך מתוך מבט לאחור, אינני חושב שאילו אמנם התקיימו הדברים שהזכרתי, הרי ודאי שלא היה הדבר תורם לתהליך ההתבססות – אם מותר להשתמש בביטוי מפוצץ – של הבית השלישי.

ההתלהמות השחצנית הזאת, שזלזלה בצורך בשלום, ונתפסה לאורגיות של "הכותל הכותל", "ישראל המעצמה הרביעית בעולם, אחרי ארה"ב, ברית המועצות וסין עממית", "שום דבר לא בוער כאן, לבד מהנפט המצרי בסיני" וכו' – הזמינה והולידה את תנועת "ארץ ישראל השלמה", שנטלו בה חלק אנשי-רוח ואישים שונים מכל גוני הקשת של הציבוריות הישראלית, ויש לומר שכמה וכמה אישים בתוכה ויתרו במרוצת השנים, מאוחר מדי, על תיאבונם המדיני, והבינו בצער שהוא מופרך מיסודו, אבל הגרעין הקשה של תנועה זאת, המחנה המשיחי, המתקרא "גוש אמונים", גדל ותפח לכדי גידול ממאיר, ששלוחותיו פושטות לעברים, ובחילותיו הסיקריקין הפנאטיים, שלא ישקטו ולא ינוחו עד

שימיטו עלינו חורבן בית שלישי. וכדי ביזיון וקצף, כל המפלגות הציוניות, בלא יוצא מן הכלל, הושיטו להם יד, עודדו אותם, הזרימו אליהם תקציבי עתק, סייעו בידם, בחסותו של בית המשפט העליון שלנו, להפקיע אדמותיהם של פלסטינים. ומוסד הצדק הישראלי האולטימטיבי, קפץ לדום למשמע כל טיעון שקרי של איזה שבכ"ניק, כי ההפקעה דרושה לצורכי ביטחון. במשך 39 שנות הכיבוש השפל והאכזר שלנו, התעלם בית דין זה מאינספור מעשי נבלה ואף מעשי רצח, וכך הציונות, תקוות הדורות של העם היהודי לעצמאות מדינית ולחיים של כבוד במשפחת העמים, הולידה מדינה דכאנית, המחוללת מעשים נפשעים, שבעבורם הרעשנו שמים וארץ כאשר הם כווננו נגדנו. אין תימה שכיבוש מחפיר זה, עיוות קודם כל את בלמיו המוסריים של הכובש עצמו, וגל אדיר של שחיתות, של חמדנות, מציף מאז את ישראל, ובייחוד את נבחרי הציבור שלה וקברניטיה, והשחיתות הפכה כמעט לנורמה. איך אומרת אותה הלצה שנונה: "תגיד לי, אתה בעמדה של מעילה, או לא? אם אתה לא בעמדה של מעילה, אז אין לי מה לדבר אתך..."

האופוריה של "אין כמונו", ו"הכול שרוי לנו בחבל עולם זה", נבלמה במידה מסוימת במלחמת יום כיפור, שנחשבת לפי המינוח הישראלי "מלחמת אין ברירה". וראויה קביעה זאת לעיון מה: אנשים מקורבים לגולדה מאיר – אותה מדינאית "רחבת אופקים" שהכריזה כי אין ערבי אחד המוכן לדבר שלום וכי "אין עם פלסטיני, אני פלסטינית" – העידו ששנתיים לפני פרוץ מלחמת יום כיפור בא עורך "ניוזוויק" אליה וסיפר לה כי סאדאת מוכן לנהל מו"מ לשלום עם ישראל, והיא השיבה לו: "באת לספר לי סיפורי מעשיות על סאדאת, או לראיין אותי?" היינו, אפשר שהייתה ברירה למנוע את מלחמת יום כיפור, ורק בדיעבד, לאחר שפרצה, קיבלה היא פן של "אין ברירה". יוצא אפוא שכל מלחמות ישראל – להוציא מלחמת העצמאות – היו מלחמות של "יש ברירה", המעידות על מדיניות קברניטיה. השלום עם מצרים, אפוא, שבא ביוזמת סאדאת, ובא לאחר שהוחזר למצרים כבודה במלחמת יום כיפור, ולאחר שמנחם בגין החזיר לידיה את סיני עד גרגר החול האחרון, יכול היה אולי להיעשות ללא מחיר הדמים וההרס שהיא גבתה. אבל מעשה שלום זה, שקדמה לו בשעת המו"מ הכרזתו של בגין "No more war, no more bloodshed", לא ערב ביותר לחיכם של קלגסי צה"ל, שהם השולטים בפועל במדינה – זהו צבא שיש לו מדינה – ויצרם האלים ומוחם האטום הורו להם לחזור ולנסות לפתור אף את בעיות האזור כולו בשיטת "זבנג וגמרנו". ראש וראשון הקלגס שרון, שהוביל ב-1982 את צה"ל ואת ישראל כולה למרחץ דמים בן 18 שנים בלבנון. הוא לא השיג כלום לבד מהרס ומוות, והצמחת החיזבאללה ועידוד הפונדמנטאליזם המוסלמי, והצתת שנאה תהומית כלפי ישראל. אבל הוא ועמיתיו, כדרכם בקודש, לא הסיקו מכך שום לקח. סכלים אלה עוד ממשיכים לחשוב, גם לאחר תבוסת צה"ל העכשווית בעימות עם החיזבאללה, שהכתישה והסיכול הממוקד, הם אמצעים כשרים ואפקטיביים, ושהערבים מבינים רק את השפה הזאת, וככל שנכתוש אותם, לא נרבה, חלילה, את שנאתם התהומית כלפנו, אלא הם יגבירו את איבתם לארגוני הגרילה הלוחמים בישראל... ואת ההיגיון המעוות הזה משמיעים בנו של עם ישראל, שבשחר ימיו במצרים אומר עליו הכתוב: "וכאשר יענו

אותו, כן ירבה וכן יפרוץ" (שמות א' י"ב), והם מיישמים את רעיון העוועים שלהם, בלא שום נקיפות מצפון כמעט, ומטילים פצצה של טון כסיכול "ממוקד", כדי להוציא להורג "מבוקש" ללא משפט, ואגב כך הורגים כמה וכמה "לא מעורבים" – וחשים רק נדנדוד קל בכנף המטוס לאחר שהשליכו את המטען הקטלני, ומצפים שהנפגעים ישתכנעו ויפסיקו את מלחמת הטרור שלהם נגדנו.

רבין, כידוע, סבר לאחר פרוץ האינתיפאדה הראשונה, שיחסל אותה "צ'יק צ'אק", וישבור למחולליה את הידיים והרגליים. לקח לו זמן ממושך עד ששינה את דעתו והתחיל להבין ששלוש עדיף על עוינות, ושמשיגים אותו בדרך של הידברות עם האויב, ובשל שינוי מחשבתי זה, אף זכה בפרס נובל לשלום. אבל מהלכיו לקראת מטרה זאת היו מהוססים, מחשש מאותם הסיקריקין המשיחיים, שהוא וחבריו, יגאל אלון, ישראל גלילי ומורו ורבו טבנקין, היו ממטפחיהם. אך מתינותו המהוססת לא הועילה לו, הגולם קם על יוצרו, והפנאטים המשיחיים רצחו אותו.

ניצחון מלחמת ששת הימים, חוזר אפוא כבומרנג לפרצופה של ישראל, ואפשר להמשילה לזעמן, אותו הנחש השחור, הבלתי ארסי, "הטוב", שבולע עכברים וחולדות, ומביא תועלת לחקלאים. נחש זה, יקרה לו לעתים, לא קרובות מדי, שהוא צד בעל חיים גדול מכושר בליעתו. אין ביכולתו לשחרר אותו, והוא נחנק עמו למוות. גם ישראל נגסה במלחמת ששת הימים נתח שהוא למעלה מכושר בליעתה, והיא נחנקת עמו כבר כמעט 40 שנה. כל התמרונים של ממשלות ישראל לדבר כאילו שלום לפלסטינים, מזכירים אותו סיפור על התקוממות האינטליגנציה הרוסית נגד הרודנות הצארית במהפכת 1905: קוזאק מחילו של הצאר תפס בצמתה של סטודנטית מפגינה, החזיק בה ביד ברזל, הצליף על ראשה במגלב וצעק – "להתפזר, להתפזר!" כל זמן שהננו מחזיקים ביד ברזל בפלסטינים, הם לא יתפזרו. וכל הכרזותינו על רצוננו בשלום הן מליצות שקריות. שלום לא יכון בארץ הזאת בלא ויתור על יהודה ושומרון ורמת הגולן, וללא מתן מעמד לירושלים כבירה משותפת לשני העמים. כל הדיבורים על נסיגה חד צדדית, "התכנסות" וכו', מבית מדרשם של גולדה מאיר ושרון, כי "אין פרטנר" להידברות, הם זריית חול בעיניים, שכן כוונתם לתת לפלסטינים לכל היותר קנטונים בלא רצף טריטוריאלי. ואין פלסטיני אחד שפוי בדעתו שמוכן לקבל זאת. ואגב, שום "התכנסות", כפי שנראה כיום, לאחר תבוסתנו בלבנון, לא תתבצע מפחד אותם סיקריקין משיחיים. כל שכן, נסיגה לגבולות ה-4 ביוני, שהיא תנאי הכרחי לשלום. ובינתיים האיבה המוסלמית הגלובאלית כלפינו מסלימה, ומראות ההרס הנוראיים שחולל חיל האוויר שלנו בלבנון עושים את שלהם, ואפשר שאולי יש בין שרי ממשלת ישראל מישהו המבין כבר את האמת המרה הזאת, אבל איש מהם לא יעז להתמודד עם הפנאטים המשיחיים ועם העורף הפוליטי המיליטנטי שלהם, שמוזמן להשתלב ב"ממשלת חירום לאומית", וחזקה על כל אלה שידהירו אותנו לחורבן בית שלישי.

משה רבנו, גדול העברים בכל הזמנים, כינה את עמו, עם ישראל, "דור עיקש ופתלתול [...]. עם נבל ולא חכם" (דברים ל"ב). אין לדעת אם לא החמיר מדי עם בני דורו, אבל בכך, שהרחיק לראות וחזה את הבאות – דומה, להוותנו, שאין ספק.